

JĘZYK POLSKI – KLASA 7A

18 maja 2020 r.

Temat: Funkcje formantów

Dzień dobry! 😊

Jak już wiecie, za pomocą formantów dodanych do podstawy słowotwórczej tworzymy wyrazy pochodne. Dzięki użyciu różnych formantów powstają wyrazy pochodne należące do różnych grup (kategorii) znaczeniowych.

Kategoria słowotwórcza to grupa wyrazów o podobnym znaczeniu słowotwórczym, które wynika z ich budowy. Można wyróżnić, m.in. następujące kategorie słowotwórcze:

KATEGORIA ZNACZENIOWA	FORMANT	PRZYKŁAD
Nazwy zdrobniałe i pieszczotliwe	-ek -ka -ik -yk	<i>kot-ek</i> (mały kot) <i>mysz-ka</i> (mała mysz) <i>stol-ik</i> (mały stół) <i>warkocz-yk</i> (mały warkocz)
Nazwy zgrubiałe lub o ujemnym zabarwieniu uczuciowym	-sko -ysko	<i>bab-sko</i> (niemiła kobieta, baba) <i>wilcz-ysko</i> (groźny wilk)
Nazwy miejsc	-nia -arnia -alnia -ownia -nik -nica -ownica -isko	<i>cukier-nia</i> (miejsce, gdzie sprzedaje się wyroby słodkie, czyli z cukrem) <i>piek-arnia</i> (miejsce, gdzie się piecze i sprzedaje wypieki) <i>pływ-alnia</i> (miejsce, gdzie się pływa) <i>sił-ownia</i> (miejsce, gdzie się ćwiczy siłę) <i>gołęb-nik</i> (miejsce, gdzie mieszkają gołębie) <i>cukier-nica</i> (miejsce, w którym przechowuje się cukier) <i>piask-ownica</i> (miejsce, gdzie jest dużo piasku) <i>kartofl-isko</i> (miejsce, gdzie rosną kartofle)

Nazwy wykonawców zawodów	-nik -owiec -arz -ak -ista	<i>rzemieślnik</i> (człowiek zajmujący się rzemiosłem) <i>sportowiec</i> (człowiek zajmujący się sportem) <i>aptekarz</i> (człowiek pracujący w aptece) <i>strażak</i> (człowiek pracujący w straży) <i>programista</i> (człowiek piszący programy komputerowe)
Nazwy mieszkańców	-ak -anin -czyk -ańczyk -ik	<i>Ślązak</i> (mieszkaniec Śląska) <i>łodzi-anin</i> (mieszkaniec Łodzi) <i>Japończyk</i> (mieszkaniec Japonii) <i>Marokańczyk</i> (mieszkaniec Maroka) <i>Anglik</i> (mieszkaniec Anglii)
Nazwy żeńskie od odpowiednich męskich	-ka -nica -owa -yni	<i>projektantka</i> (kobieta projektant) <i>uczen-nica</i> (dziewczynka uczeń) <i>szef-owa</i> (kobieta szef) <i>znawczyni</i> (kobieta znawca)
Nazwy wykonawców czynności	-acz -arz -ak -ca -nik -iciel -yciel -ec	<i>gr-acz</i> (ktoś, kto gra) <i>łg-arz</i> (ktoś, kto łże) <i>pływ-ak</i> (ktoś, kto pływa) <i>ķierow-ca</i> (ktoś, kto kieruje) <i>ratow-nik</i> (ktoś, kto ratuje) <i>myśl-iciel</i> (ktoś, kto myśli) <i>naucz-yciel</i> (ten, kto naucza) <i>wędrówi-ec</i> (ktoś, kto wędruje)
Nazwy narzędzi	-ak -acz -aczka -nik -alnik -arka	<i>pis-ak</i> (to, czym się pisze) <i>podgrzew-acz</i> (to, czym się podgrzewa) <i>trzep-aczka</i> (to, czym się trzepie) <i>grzej-nik</i> (to, co grzeje) <i>zamraż-alnik</i> (to, co służy do zamrażania) <i>druk-arka</i> (to, co drukuje)
Nazwy czynności	∅ -anie -enie	<i>śpiew</i> (to, że ktoś śpiewa) <i>śpiew-anie</i> (to, że ktoś śpiewa) <i>mówi-enie</i> (to, że ktoś mówi)
Nazwy nosicieli cech	-ec -ek -ak -as	<i>starz-ec</i> (człowiek stary) <i>śmiał-ek</i> (człowiek śmiały) <i>przystojni-ak</i> (człowiek przystojny) <i>grub-as</i> (człowiek gruby)
Nazwy cech	-ość -ota ∅	<i>starz-ość</i> (cecha kogoś starego) <i>głup-ota</i> (cecha kogoś głupiego) <i>czerni-∅</i> (cecha czegoś czarnego)

Proszę:

- zapisać do zeszytu definicję **kategorii słowotwórczej**,
- wykonać ćw. 1.- 6. s. 288 (podręcznik),
- wykonać ćw. 1. – 8. s. 55 (zeszyt ćwiczeń).